Protokół
z pierwszego spotkania poświęconego monitorowaniu
realizacji *Strategii rozwoju oświaty mniejszości ukraińskiej w Polsce*
Warszawa, 18 marca 2016 r.

W dniu 18 marca 2016 r. w siedzibie Ministerstwa Spraw Wewnętrznych i Administracji odbyło się spotkanie poświecone monitorowaniu realizacji *Strategii rozwoju oświaty mniejszości ukraińskiej w Polsce.*

W spotkaniu uczestniczyli przedstawiciele urzędów administracji rządowej, dyrektorzy szkół i nauczyciele oraz przedstawiciele organizacji mniejszości ukraińskiej w Polsce.

Otwierając spotkanie Pan Dobiesław Rzemieniewski, Naczelnik Wydziału Mniejszości Narodowych i Etnicznych w Departamencie Wyznań Religijnych oraz Mniejszości Narodowych i Etnicznych w Ministerstwie Spraw Wewnętrznych i Administracji, przywitał zgromadzonych oraz zaproponował przyjęcie sposobu procedowania polegającego na omówieniu najistotniejszych punktów *Strategii*, a także tych kwestii, które nie zostały zapisane w dokumencie, a są ważne z punktu widzenia strony mniejszościowej. Ponadto, w oparciu o doświadczenia innych *Strategii* Pan D. Rzemieniewski przedstawił ogólną charakterystykę przebiegu spotkań monitorujących *Strategię,* w tym częstotliwość spotkań, określenia wzajemnych zobowiązań, sprawdzenia stanu ich realizacji i udziału innych partnerów zaangażowanych w proces edukacyjny, w zależności od rozpatrywanych problemów.

Pan Piotr Tyma zwrócił uwagę na słabość *Strategii* polegająca na braku doprecyzowania roli przedstawicieli organizacji mniejszości ukraińskiej w Polsce, nie jest bowiem w jego odczuciu jasne w jakim charakterze i w jaki sposób odbywa się ich udział w monitorowaniu dokumentu podpisanego przez dwóch Ministrów: Edukacji Narodowej oraz Spraw Wewnętrznych i Administracji.

Pan Dobiesław Rzemieniewski wyjaśnił, że nie ma regulaminu funkcjonowania monitorowania *Strategii* i wskazał na zapis, w każdym tego typu dokumencie oraz stosowanej dotychczas praktyki corocznych spotkań. Jednocześnie dodał, iż w przypadku zaistnienia takiej konieczności istnieje możliwość zwiększenia częstotliwości spotkań, a zarazem w przypadku rozwiązania problemów liczba spotkań może zostać ograniczona.

Z uwagi na fakt, iż pierwsze spotkanie monitorujące *Strategię* odbywa się po kilku latach od czasu jej przyjęcia w 2011 r., Pan Grzegorz Kuprianowicz zaproponował, aby miało ono charakter organizacyjny i było wstępem do kolejnego spotkania. W tym celu zaproponował następujący plan procedowania:

1. omówienie zasad funkcjonowania grupy monitorującej *Strategię,* w tym określenie jej zadań;
2. ustalenie planu pracy tych działań, w tym ustalenie kolejnego spotkania;
3. określenie na czym ma polegać monitoring, jak ma być jego metodologia;
4. określenie zestawu tematów, które należałoby omówić, w tym zdefiniowanie stopnia ich pilności;
5. określenie spraw pilnych oraz priorytetowych z punktu widzenia mniejszości ukraińskiej.

Zdaniem Pana Mirona Sycza częstotliwość spotkań monitorujących *Strategię* powinna być uzależniona od zamieniającej się sytuacji społecznej, politycznej czy gospodarczej w kraju. W tym kontekście nawiązał do zwiększającej się liczby emigrantów z Ukrainy oraz próby włączenia ich do struktur mniejszości narodowych w Polsce. Ponadto, zwrócił uwagę na kwestie przekazywania subwencji oświatowej dla jednostek samorządu terytorialnego organizujących nauczanie języka ojczystego uczniów należących do mniejszości narodowych i etnicznych. W szczególności zaakcentował sytuację, w której niektóre jednostki samorządu terytorialnego pozyskują środki budżetowe na fikcyjną liczbę uczniów należących do mniejszości, np. niemieckiej, większa niż wynikałoby to z faktycznych potrzeb. Równocześnie nie przeznaczają pozyskanych w ten sposób kwot na cele, którym powinny one służyć.

Pan Dobiesław Rzemieniewski podkreślił, aby poza sprawami organizacyjnymi skupić się również na kwestiach merytorycznych. Po ustaleniu spraw organizacyjnych zaproponował, aby określone zostały tematy do dyskusji oraz te problemy, które wymagają zaproszenia dodatkowych osób pomocnych w ich rozwiązaniu.

W kwestii organizacyjnej Pan Grzegorz Kuprianowicz zauważył, że brakuje części osób, spośród tych do których zostało wystosowane zaproszenie. Przyczynę powyższego upatruje w braku określenia w jakim charakterze niektórzy uczestnicy (w szczególności dotyczy to nauczycieli) biorą udział w spotkaniu monitorującym *Strategię*. W tym przypadku pracodawca nie ma podstawy prawnej, aby oddelegować pracownika do udziału w tego typu spotkaniu. Wobec powyższego Pan G. Kuprianowicz skierował zapytanie czy strony biorące udział w monitorowaniu *Strategii* tj. dyrektorzy i nauczyciele oraz przedstawiciele organizacji mniejszości ukraińskiej występują jako osoby prywatne. Zwrócił się do strony rządowej z prośbą o pomoc w zapewnieniu udziału zaproszonym nauczycielom, którzy jak podkreślił, często występują jako przedstawiciele mniejszości ukraińskiej.

Pan Dobiesław Rzemieniewski poinformował, że wspomniani przez Pana Grzegorza Kuprianowicza pracodawcy reprezentują organ administracji publicznej, a spotkanie monitorujące *Strategię* dotyczy działań publicznych w sferze oświaty, a nauczyciele są pracownikami oświaty. Zaproponował wystąpienie ze strony Ministerstwa Spraw Wewnętrznych i Administracji do organu tj. szkoły i poinformowania dyrektora o spotkaniu monitorującym oraz potrzebie udziału w nim jego pracownika.

Pan Grzegorz Kuprianowicz zauważył, że dużym ułatwieniem byłoby skierowanie ze strony Ministerstwa Spraw Wewnętrznych i Administracji oficjalnego zaproszenie dla osób biorących udział w pracach monitorujących *Strategię*. Ponadto, Pan Grzegorz Kuprianowicz zgłosił trzy postulaty:

1. powołanie formalnej grupy monitorującej *Strategię rozwoju oświaty mniejszości ukraińskiej w Polsce*,
2. występowanie przez Ministerstwo Spraw Wewnętrznych i Administracji do uczestników spotkania w formie imiennego zaproszenia;
3. zwrot kosztów podróży uczestnikom przybywającym na spotkania spoza Warszawy.

Pan Dobiesław Rzemieniewski w odniesieniu do postulatów Pana G. Kuprianowicza poinformował, że nie wyklucza możliwości powołania takiej grupy, ale wymaga to przeanalizowania. W przypadku imiennych zaproszeń – nie ma żadnych przeciwwskazań, natomiast zwrot kosztów podróży, zarówno ze strony MSWiA jak i MEN, nie jest możliwy z uwagi na brak podstaw prawnych.

W nawiązaniu do doświadczeń innych grup monitorujących *Strategię*, Pan Dobiesław Rzemieniewski poprosił uczestników ze strony mniejszości ukraińskiej o rozważenie zaproszenia do udziału w dalszych pracach kuratorów oświaty, przedstawicieli szkół wyższych lub jednostek samorządu terytorialnego.

Pan Piotr Tyma poinformował, że strona mniejszościowa przygotowała – zgodnie z założeniem – listę uczestników monitorujących *Strategię* będących po stronie mniejszościowej, jako już stała grupa z możliwością w zależności od potrzeb dopraszania ekspertów. Zdaniem Pana Piotra Tymy to strona rządowa powinna przygotować propozycje udziału przedstawicieli administracji rządowej i instytucji zajmujących się oświatą. Z uwagi na brak właściwego zdaniem Pana P. Tymy organizowania i prowadzenia doradztwa metodycznego dla nauczycieli języka ukraińskiego, wskazane byłoby zaproszenie przedstawicieli Ośrodka Rozwoju Edukacji czy instytucji zajmujących się pomocą metodyczną w regionach.

W opinii Pani Jolanty Wach zamiast przedstawicieli Ośrodka Rozwoju Edukacji zasadnym byłoby włączenie do dyskusji przedstawicieli Wojewódzkich Palcówek Doskonalenia Nauczycieli. Zgodnie z rozporządzeniem Ministra Edukacji Narodowej *w sprawie placówek doskonalenia nauczycieli* to Wojewódzkie Placówki Doskonalenia mają obowiązek organizowania i prowadzenia doradztwa metodycznego dla nauczycieli zatrudnionych w szkołach z językiem nauczania mniejszości narodowych i etnicznych.

Pan Piotr Tyma, w odniesieniu do postulatów zapisanych w *Strategii,* w tym utworzenia Centralnego Ośrodka Wspomagania metodycznego nauczycieli języka ukraińskiego oraz prowadzonych przez wiele lat rozmów w organizowaniu pomocy metodycznej na terenie części województw, poinformował, że tej pomocy do dnia dzisiejszego nie ma.

Pan Dobiesław Rzemieniewski ponownie nawiązał, do kwestii organizacyjnych, które zgodnie z prośbą mniejszości ukraińskiej powinny zostać szczegółowo omówione. Wobec postulatu Pana Piotra Tymy, aby to strona rządowa wskazała osoby, które powinny zostać zaproszone, Pan D. Rzemieniewski zaproponował wspólne przygotowanie takiej listy w trakcie trwającego spotkania. Jego zdaniem powinni zostać zaproszeni kuratorzy oraz zgodnie z sugestią przedstawiciela Ministerstwa Edukacji Narodowej przedstawiciele Wojewódzkich Placówek Doskonalenia Nauczycieli.

Pan Andrzej Drozd zauważył, że wskazanym byłoby, aby do dyskusji zaprosić przedstawicieli organów prowadzących szkoły, w których nauczany jest język ukraiński jako język mniejszości czy też dwujęzyczne, bowiem to z tym organem należy podejmować próby rozwiązania problemów związanych z funkcjonowaniem wspomnianych szkół.

Wobec powyższego Pan Dobiesław Rzemieniewski zwrócił się do zebranych o pomoc w ustaleniu takiej listy, w oparciu o załącznik Nr 1 do *Strategii rozwoju oświaty mniejszości ukraińskiej w Polsce*. W wyniku dyskusji ustalono, że dla pięciu szkół tj.:

1. Zespołu Szkół z Ukraińskim Językiem Nauczania w Bartoszycach,
2. Zespołu Szkół Nr 2 w Białym Borze,
3. Zespołu Szkół Ogólnokształcących Nr 4 w Legnicy,
4. Zespołu Szkół Ogólnokształcących Nr 2 im. Markiana Szaszkiewicza w Przemyślu,
5. Zespołu Szkół z Ukraińskim Językiem nauczania w Górowie Iławeckim,

zaproszone zostaną ich organy prowadzące, z czego szkoła w Białym Borze prowadzona jest przez dwa organy: Urząd Marszałkowski i Urząd Gminy.

Ponadto, w toku dyskusji na temat cyklicznego terminu spotkań, ustalono, że z uwagi na zaległości w monitorowaniu *Strategii* w roku bieżącym odbędzie się jeszcze jedno spotkanie, na przełomie września i października.

Na tym zakończono sprawy organizacyjne i Pan Dobiesław Rzemieniewski rozpoczął omawianie części merytorycznej. Poinformował, że zwyczajem innych *Strategii* omawiane są kwestie zapisane w części III zawierające propozycje działań i rozwiązań. W związku z tym, iż we wspomnianej III cześć *Strategii rozwoju oświaty mniejszości ukraińskiej w Polsce* zapisano niewiele propozycji do rozwiązania, zaproponował, aby dyskusję merytoryczną rozpocząć od części II.3 *System zarządzania i finansowania oświaty.*

Pan Dobiesław Rzemieniewski poinformował zebranych o prowadzonych pracach, których efekty odnoszą się do punktu 3 części II *Strategii.*
Komisja Wspólna Rządu i Mniejszości Narodowych i Etnicznych w roku 2015 powołała grupę roboczą do spraw finansowania zadań oświatowych służących podtrzymywaniu tożsamości narodowej, etnicznej i językowej mniejszości. Grupa odbyła 3 spotkania i wypracowane zostały następujące kwestie:

1. w rozporządzeniu Ministra Edukacji Narodowej *w sprawie sposobu podziału części oświatowej subwencji ogólnej dla jednostek samorządu terytorialnego w roku 2016*, wprowadzone zostały zmiany przepisów polegające na wydzieleniu odrębnej wagi dla uczniów objętych bezpłatną nauką języka polskiego oraz zmiany ustalenia liczebności uczniów dla poszczególnych wag wymienionych w algorytmie naliczania subwencji, co oznacza, że każda mniejszość liczona będzie oddzielnie;
2. stworzono katalog zadań, które miałyby być finansowane ze zwiększonej subwencji na nauczanie języka mniejszości i zaproponowano zapisanie go w odpowiedniej formie w rozporządzeniu Ministra Edukacji Narodowej *w sprawie warunków i sposobu wykonywania przez przedszkola, szkoły i placówki publiczne zadań umożliwiających podtrzymywanie poczucia tożsamości narodowej, etnicznej i językowej uczniów należących do mniejszości narodowych i etnicznych oraz społeczności posługującej się językiem regionalnym*, jako odrębny przepis.

Wypracowane postulaty wspomnianej grupy roboczej przekazane zostały Ministrowi Edukacji Narodowej, który obecnie je analizuje.

Pan Grzegorz Kuprianowicz przypomniał o zgłoszonej na wstępie spotkania propozycji polegającej na zdefiniowaniu tematów, nad którymi w przyszłości grupa monitorująca będzie prowadziła dyskusje.

Pan Dobiesław Rzemieniewski wyraźnie podkreślił, że tematy te zdefiniowane zostały w *Strategii rozwoju oświaty mniejszości narodowych i etnicznych.* Jednocześnie dodał, że po omówieniu kwestii związanych ze *Strategią,* będzie można zgłaszać dodatkowe postulaty.

Pan Piotr Tyma nawiązał do kierowanych m.in. do poprzedniego kierownictwa MEN, czy też w trakcie posiedzeń Komisji Wspólnej Rządu i Mniejszości Narodowych i Etnicznych, uwag odnośnie systemu finasowania, w szczególności jego wadliwego działania wobec organizowania nauki w międzyszkolnych zespołach nauczania. W efekcie w jednej grupie są zarówno przedszkolaki, jak i uczniowie klas I-III i IV-V. Nawiązał również do tworzenia fikcyjnych punktów nauczania oraz racjonalnego wykorzystywania środków finansowych na cele związane z oświatą mniejszości.

Pani Grażyna Płoszajska poinformowała o prowadzonych w Ministerstwie Edukacji Narodowej debatach w zakresie dziedzin związanych z oświatą, w tym finasowania oświaty.

Celem wspomnianych debat jest przyjmowanie propozycji zmian odnośnie finasowania oświaty. W obecnej sytuacji Pani G. Płoszajska zaproponowała, aby wstrzymać się w omawianiu spraw związanych z finansowaniem oświaty mniejszości, bowiem wstępne wyniki prac koordynatorów tych debat ogłoszone zostaną w czerwcu 2016 r. W nawiązaniu do międzyszkolnych zespołów nauczania Pani G. Płoszajska zwróciła uwagę na konieczność uściślenia przepisów i stąd w nowelizowanym rozporządzeniu tożsamościowym zapisany zostanie przepis, który porządkował będzie tworzenie zespołów międzyszkolnych, w taki sposób, aby nie dopuszczać do sytuacji, kiedy w jednej grupie będą uczniowie ze wszystkich poziomów nauczania. Ponadto, Pani G. Płoszajska poinformowała, że z inicjatywy MEN wzmożone zostały kontrole nad wydatkowaniem środków przekazywanych w ramach subwencji oświatowej. Dodała również, że każda *Strategia,* która w procesie monitowania prowadzi do zmian, wprowadza zmiany obejmujące wszystkie mniejszości narodowe i etniczne w Polsce.

Pan Dobiesław Rzemieniewski nawiązał do przekazanej przez Panią Grażynę Płoszajską informacji odnoście prowadzonych debat i zachęcił zgromadzonych do udziału w tego typu spotkaniach.

Pan Grzegorza Kuprianowicz odniósł się do przekazanej przez przedstawiciela MEN informacji dotyczącej kontroli NIK czy Regionalnych Izb Obrachunkowych. W jego opinii kontrole te mogą jedynie wyłapać sytuacje gdzie dochodzi do nadużyć przy naliczaniu subwencji, natomiast gdy subwencja jest naliczana prawidłowo, to wcale nie oznacza, że jest wykorzystywana na zadania, na które została przeznaczona. Ponadto uznał, że w świetle informacji przekazanych przez Panią Grażynę Płoszajską odnośnie debat, dalsza dyskusja dotycząca systemu finasowania nie ma sensu.

W nawiązaniu do wspomnianych debat Pan Piotr Tyma zapytał, czy jest wyznaczone jedno miejsce gdzie prowadzone będą konsultacje w sprawie finasowania szkolnictwa mniejszości narodowych i etnicznych w Polsce. Jednocześnie dodał, że rozwiązaniem problemu finasowania oświaty mniejszości jest ewidencja środków przekazywanych samorządom na wyodrębnionych kontach, tak jak to jest zastosowane w odniesieniu do dzieci niepełnosprawnych. Takie rozwiązanie pozwala na przejrzystość przepływu środków, tego typu rozwiązanie byłoby pomocne w uszczelnieniu wydawania środków przeznaczonych na oświatę mniejszości.

Pan Dobiesław Rzemieniewski nawiązał do rozwiązania wypracowanego w ramach grupy roboczej do spraw finansowania zadań oświatowych służących podtrzymywaniu tożsamości narodowej, etnicznej i językowej mniejszości, tj. skonkretyzowania katalogu potrzeb objętych subwencją. Ponadto, poinformował, że KWRiMNiE wystąpiła do MEN z prośbą o zbadanie funkcjonowania modelu w odniesieniu do uczniów niepełnosprawnych. Brak konkretnej odpowiedzi ze strony MEN podyktowane jest tym, iż model ten zastosowany został po raz pierwszy i na jego rezultaty należy jeszcze poczekać.

Pani Lubomira Tchórz zasygnalizowała problem wynikający z ograniczeń dotyczących przypisania wagom liczebności uczniów w jednostce samorządu terytorialnego. W jej opinii właściwym zastosowaniem byłoby przekazywanie środków na oddział, a nie w zależności od liczby uczniów.

Pan Dobiesław Rzemieniewski poinformował, że kwestia naliczania na oddział była już przedmiotem analizy, co jest zapisane w *Strategii.* Obecnie, w związku z omawianymi debatami, dyskusja na ten temat otwarta została na nowo. Ponadto, dodał, iż kwestia progów

była dyskutowana na posiedzeniu grupy roboczej do spraw finansowania zadań oświatowych służących podtrzymywaniu tożsamości narodowej, etnicznej i językowej mniejszości.

Pani Grażyna Płoszajska poinformowała, że debaty mają charakter otwarty i nie są podzielone na poszczególne dziedziny, typy, czy charakter szkół. Każdy może zgłosić wnioski i postulaty związane z jego konkretna szkołą oraz jej specyfiką, w tym szkół z nauczaniem języka lub w języku mniejszości. Zachęciła do śledzenia strony internetowej MEN i informacji zamieszczanych na temat analizy oświaty pod kątem szkolnictwa zawodowego, specjalnego, finansowania treści nauczania itd. Zachęciła, w szczególności nauczycieli, do uczestnictwa w debatach, które będą odbywały się w poszczególnych województwach i zgłaszanie postulatów środowiska mniejszości ukraińskiej.

4. Treść nauczania

Pan Dobiesław Rzemieniewski w odniesieniu do punktu 4.2 *podręczniki szkolne* podkreślił, że kwestia podręczników jest najpoważniejszym problemem szkolnictwa mniejszościowego. O ile w innych kwestiach zaszły daleko idące zmiany i modyfikacje to tutaj pomimo zaangażowania MEN w pomoc w rozwiązanie problemu brakujących podręczników, za wyjątkiem mniejszości litewskiej, przedstawiciele pozostałych mniejszości mają problem z brakiem podręczników. Komisja Wspólna Rządu i Mniejszości Narodowych powołała grupę roboczą do spraw podręczników, grupie roboczej nie udało się wypracować zmian systemowych polegających (postulat mniejszości ukraińskiej), na wprowadzeniu prefinsowania, lub wypłaty w transzach środków przeznaczonych na wydawanie podręczników. W przypadku braku możliwości wydania podręczników przez daną mniejszość istnieje możliwość ogłaszania konkursów na opracowanie podręczników przeznaczonych dla mniejszości. Opracowany został harmonogram wydawania podręczników dla poszczególnych mniejszości. W tym roku odbędzie się spotkanie mające na celu sprawdzenie realizacji założeń w odniesieniu do podręczników zaplanowanych na rok 2015. Jednocześnie dodał, iż w przypadku mniejszości ukraińskiej wspomnianego harmonogramu nie udało się sformułować.

W opinii Pana Piotra Tymy na istniejący od lat problem brakujących podręczników pomimo wielu dyskusji na ten temat, w tym prac grup roboczych, nie udało się znaleźć prawidłowych rozwiązań. W odpowiedzi na wystąpienie organizacji mniejszości ukraińskiej Minister Edukacji Narodowej zarzucił mniejszości ukraińskiej, w tym konkretnym organizacjom, że nie stanęły na wysokości zadania, nie znalazły autorów i nie włączyły się w wypracowany schemat. Poinformował, że społeczność ukraińska z własnej inicjatywy próbowała podjąć rozmowy z Wydawnictwem Szkolnym i Pedagogicznym, ale bez rezultatu. Dodał, że powołany przez mniejszość ukraińską ekspert prawny sprawdził umowy, zawierane przez autorów podręczników z WSiP i ocenił, że MEN nie zadbało o własne interesy. Wszelkie prawa zostały scedowane na WSiP, co uniemożliwia przedstawicielom mniejszości ukraińskiej skorzystanie z materiałów opracowanych przez autorów podręczników. W kwestii podręczników mniejszość ukraińska podjęła również rozmowy z wyższymi uczelniami, które nie są jednak w stanie podjąć się przygotowania podręczników. Rozmowy te prowadzone były z prof. Romanem Drozdem rektorem Akademii Pomorskiej, który prowadzi współpracę z uczelniami na Ukrainie. Po wstępnych rozmowach jakie profesor przeprowadził z innymi uczelniami (strona mniejszości ukraińskiej nie ma wiedzy jakie to były uczelnie), przekazał informację, że nie ma z ich strony zainteresowania, z uwagi na specyficzny typ wydawnictw.
Ponadto, w opinii Pana P. Tymy wydawaniem podręczników powinny zajmować się podmioty profesjonalnie, a nie te które nie mają doświadczenia. W tym kontekście dodał, iż wydawnictwo ZUwP składa się z dwóch osób, które nie są powołane są do wydawania podręczników. Zdaniem Pana P. Tymy rozwiązanie, które stosuje mniejszość litewska czy

mniejszość białoruska, w przypadku mniejszości ukraińskiej się nie sprawdzi, z uwagi na jej rozproszenie.

Pani Anna Michalak poinformowała, że do 2011 r. podręczniki wydawane były przez Wydawnictwa Szkolne i Pedagogiczne, ale jest to wydawnictwo komercyjne, które rządzi się własnymi prawami i od 2012 r. zaprzestało wydawania podręczników dla mniejszości. Od tego czasu MEN zwraca się do przedstawicieli mniejszości ukraińskiej z prośbą o podjęcie próby wydawania podręczników przykładem innych mniejszości. Pani Anna Michalak nawiązała do spotkań jakie miały miejsce w roku ubiegłym (w Ambasadzie Ukrainy i MEN), tematem których były podręczniki do nauki języka ukraińskiego. W wyniku tych spotkań strona ukraińska zobowiązana została do podjęcia działań zmierzającego do rozeznania, które uczelnie wyższe mogłyby się podjąć na mocy art.40 ustawy Prawo o szkolnictwie wyższym opracowania podręczników do nauki języka ukraińskiego. Dodała, iż do dnia dzisiejszego mniejszość ukraińska nie przekazała żadnej informacji. Ponadto poinformowała, że MEN wystosowało pismo do rektora Uniwersytetu Warszawskiego. Dodała, że na mocy wspomnianego artykułu może powstać podręcznik, ale nie wydany w formie papierowej. Wydanie w formie papierowej opracowanego na mocy wspomnianego artykułu podręcznika wymaga ogłoszenia przez MEN przetargu, co nie jest krótkim procesem. Na mocy nowelizacji ustawy o systemie oświaty w roku 2014 artykuł 22aa wskazuje, że nauczyciele w realizacji programów nauczania mogą korzystać zarówno z podręczników, jak i materiałów edukacyjnych zastępujących podręczniki oraz materiałów ćwiczeniowych. Podkreśliła, że MEN konsekwentnie będzie prowadził korespondencję z uczelniami, które prowadzą zajęcia z ukrainistyki w sprawie ewentualnego opracowania podręcznika. MEN planuje wystąpić do Uniwersytetu Jagiellońskiego, Łódzkiego, Szczecińskiego, Wrocławskiego, Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego i Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie. Ponadto, Pani A. Michalak poinformowała o rozmowie telefonicznej prowadzonej z rzeczoznawcą Panem dr Bazylim Nazarukiem z Uniwersytetu Warszawskiego, który wyraził zainteresowanie opracowaniem podręcznika.

Pan Andrzej Drozd zapytał, czy MEN rozważa obecnie możliwość finasowania przygotowania podręczników w ramach konkursu oraz czy w przypadku jego ogłoszenia do udziału może przystąpić nauczyciel z Ukrainy.

Pani Anna Michalak poinformowała, że osoba spoza kraju poprzez pełnomocnika również będzie mogła być uczestnikiem takiego konkursu. Dodała, że podręcznik przygotowany przez obcokrajowca musi być dostosowany do polskiej podstawy programowej. Ponadto, Pani Anna Michalak poinformowała, iż nie czekając na konkurs również podmiot zagraniczny może przygotować podręcznik, w tym przypadku do nauki języka ukraińskiego jako języka mniejszości. Istnieje również możliwość zgłoszenia takiego podręcznika z wnioskiem o dopuszczenie do użytku szkolnego i wnioskowanie o jego dofinansowanie.

Pan Dobiesław Rzemieniewski zapytał przedstawiciela MEN o zakreślenie terminu wspomnianych wystąpień do uczelni wyższych.

Pani Anna Michalak poinformowała, że jest to kwestia najbliższych tygodni. Jednocześnie wyjaśniła, że z uwagi na umowy zawierane pomiędzy wydawcą a autorami, spadkobiercami, właścicielami praw autorskich do poszczególnych materiałów źródłowych, przeniesienie praw autorskich na osoby trzecie nie zawsze jest możliwe. Natomiast w procedurze konkursowej, wymogiem jest przeniesienie praw autorskich na zamawiającego. W przypadku WSiP nie było możliwe przeniesienie praw autorskich na MEN. Jednocześnie dodała, że autorami wspomnianych podręczników wydanych przez WSiP byli w większości nauczyciele którzy być może są w posiadaniu innych materiałów edukacyjnych, np. ćwiczeniowych tzw.

książek pomocniczych, które nie podlegają procedurze dopuszczenia do użytku szkolnego. Książki pomocnicze podobnie jak podręczniki również mogą być dofinansowywane przez MEN. Dotychczas nie zdarzyło się, aby jakakolwiek pozycja edukacyjna przygotowana przez mniejszość nie została sfinansowana przez MEN.

Zdaniem Pan Piotra Tymy w przypadku mniejszości ukraińskiej nie jest możliwe, aby organizacja pozarządowa była wydawcą.

Pan Dobiesław Rzemieniewski podsumował, aby w obecnym kształcie zobowiązać MEN do sprawdzenia możliwości w zakresie uczelni wyższych, problemu przeniesienia praw autorskich, a także w zakresie ewentualnych wydawców. Gdyby poszukiwania MEN nie przyniosły rezultatów, wówczas należałoby skupić się na ewentualnym rozpisaniu przez MEN konkursu. Dodał, że kwestie finasowania, oraz wydania podręczników zostały zgłoszone przez MSWiA jako najistotniejsze problemy edukacyjne.

Pani Urszula Bodnar poinformowała, że w opinii społeczności mniejszości ukraińskiej podręczniki, które wydane zostały na Ukrainie na potrzeby nauczania języka ukraińskiego zagranicą, merytorycznie nie odpowiadają oczekiwaniom mniejszości ukraińskiej w Polsce.

Pani Maria Biłas dodała, że Ukraina się dopiero uczy i bierze wzorzec z Polski. Tym bardziej tego typu rozwiązanie nie jest właściwym.

Pan Andrzej Drozd zapytał o możliwość odkupienia praw autorskich i wysokość kosztów.

Pani Anna Michalak wyjaśnia, że zarówno koszty, jak i prawa autorskie dyktuje wydawca. Jednocześnie dodała, że MEN zwróciło się do WSiP z zapytaniem o koszt dodruku, okazało się jednak, że to nie byłby to dodruk, tylko wznowienie wydania za kwotę 650 000 zł. Poinformowała, iż nauczyciele, którzy posiadają materiały edukacyjne po zawarciu umowy dwustronnej z ośrodkiem rozwoju edukacji mogą zamieszczać je na portalu Scholaris, po to, aby podzielić się materiałami z innymi nauczycielami.

Pan Dobiesław Rzemieniewski zasugerował, aby MEN wystąpiło do WSiP z zapytaniem dotyczącym kosztów praw autorskich.

Pan Ołeksandr Pustowyj powołując się na zapis w dokumencie *Strategii,* zasygnalizował problem brakujących podręczników do nauki kultury, historii oraz geografii. *Strategia* zaleca, aby potencjalni autorzy podręczników odwoływali się do wniosków komisji podręczników, co jest utrudnione, bo komisja jest średnio aktywna, a jeśli działa to zajmuje się już istniejącymi podręcznikami i analizowaniem języka nienawiści w podręcznikach obu krajów.

Pan Dobiesław Rzemieniewski poinformował, że dyskusja dotycząca podręczników obejmuje nie tylko te do nauki języka ukraińskiego, ale także podręczniki do historii, kultury i geografii. Dodał, że w przypadku gdyby podręcznik powstał niezależnie od aktywności komisji podręcznikowej polsko-ukraińskiej, ich autorzy zobowiązani są do wykorzystania ich zaleceń. Na tym kwestie związane z podręcznikami zostały zakończone.

Do punktu 4.4. *Rzeczoznawcy* – uwag nie zgłoszono.

Punkt 5. System oceniania i egzaminowania

Pan Grzegorza Kuprianowicz zauważył, że wśród części środowisk mniejszości wątpliwości budzi kwestia egzaminu maturalnego w odniesieniu do obowiązkowości matury w przypadku uczniów nieuczących się w szkołach z ukraińskim językiem nauczania czy z dodatkową nauką języka ukraińskiego, ale w międzyszkolnych oddziałach nauczania języka ukraińskiego. Jego zdaniem zupełnie inne warunki nauczania i przygotowanie posiada uczeń, który rozpoczyna naukę języka od pierwszego etapu nauczania w warunkach odrębnej klasy i gdzie prowadzone są zajęcia w pełnym wymiarze. Tam, gdzie nauka prowadzona jest w grupach międzyklasowych, międzyoddziałowych, a przede wszystkim w zespołach międzyszkolnych gdzie często brakuje całego ciągu nauczania języka mniejszości, jest ona wyjątkowo trudna dla ucznia. Zaproponował rozważenie, aby w przypadku uczniów uczących się języka mniejszości w zespołach międzyszkolnych nie był to przedmiot obowiązkowy na egzaminie maturalnym. Optymalnym wariantem byłoby, aby przystąpienie do egzaminu maturalnego zależało od decyzji ucznia.

W tym kontekście Pan Mirosław Skórka przytoczył sytuację, w której dwoje uczniów liceum poinformowanych zostało przez dyrektora szkoły o przystąpieniu do obowiązkowego egzaminu maturalnego z języka ukraińskiego jako języka mniejszości, pomimo iż tę naukę rozpoczęli niesłana rok wcześniej. W takim przypadku nadrobienie całego materiału w taki sposób, aby egzamin zdać pomyślnie wydaje się bardzo trudne i raczej zniechęcające przyszłych maturzystów. Poinformował, że warszawski międzyszkolny zespół zwrócił się do Helsińskiej Fundacji Praw Człowieka z prośbą ekspertyzę prawną czy takie rozwiązanie nie jest naruszeniem podstawowego prawa dobrowolności nauczania dzieci mniejszości narodowych, w tym zachowania ich tożsamości narodowej.

Pan Piotr Tyma, zasygnalizował, że w skład zespołów międzyszkolnych wchodzą nie tylko dzieci zróżnicowane wiekowo, ale także bez znajomości podstaw języka, co jest niezwykle trudne dla nauczyciela. Należałoby cały okres kształcenia poddać wnikliwej analizie i tę nadzieję pokłada w monitoringu *Strategii*. Zaproponował, aby kwestiom tym przyjrzeć się w odniesieniu do konkretnego regionu, bowiem inaczej sytuacja wygląda w województwie warmińsko-mazurskim w odniesieniu do tradycji nauczania języka ukraińskiego, a inaczej na terenie województwa dolnośląskiego i występującego tam zróżnicowania etnicznego polegającego utożsamianiu części środowiskowego łemkowskim ze środowiskiem ukraińskim.

Pan Piotr Pipka zasygnalizował, iż kilkukrotnie zwracał się do Okręgowej Komisji Egzaminacyjnej w sprawie zorganizowania szkolenia dla egzaminatorów, co nie przyniosło żadnych rezultatów. Zwrócił się z prośbą do strony rządowej o wpłynięcie na Centralną Komisję Egzaminacyjną o spowodowanie przeprowadzenia szkolenia dla egzaminatorów języka ukraińskiego jako języka ojczystego. W jego opinii istnieje ryzyko, iż w niedługim czasie zostanie tylko jeden egzaminator na całą Polskę.

Pan Grzegorz Kuprianowicz zwrócił uwagę na ponoszenie przez rodziców ucznia przystępującego do ustnego egzaminu maturalnego z języka mniejszości dodatkowych kosztów. Dotyczy to uczniów, którzy muszą dojechać na egzamin maturalny do szkoły, w której przeprowadzany jest egzamin, zwłaszcza pokonanie odległości pomiędzy szkołami - Warszawa, Przemyśl czy Górowo Iławeckie. Ponadto, zdaniem Pana G. Kuprianowicza należałoby rozważyć stworzenie dla międzyszkolnych zespołów nauczania języka mniejszości innej podstawy programowej uwzględniającej stan faktyczny. A także umożliwienie dokonania wyboru przez ucznia rozpoczynającego naukę w szkole ponadgimnazjalnej, w międzyszkolnym zespole, poprzez złożenie deklaracji dotyczącej

przystąpienia, bądź nie, do egzaminu maturalnego z języka mniejszości. Dodał, iż wspomniane rozwiązanie z uwagi na podobny problem dotyczy również mniejszości niemieckiej.

Pan Dobiesław Rzemieniewski poinformował o świadomości stanu faktycznego, ale zaznaczył ważność egzaminu maturalnego z języka mniejszości, a wycofanie się z niego byłoby stratą dla uczniów. W jego opinii należałoby podjąć takie działania, aby ten zasób wiedzy, który otrzymują uczniowie w międzyszkolnych zespołach był większy i umożliwiał przygotowanie uczniów do egzaminu maturalnego. Zwiększenie liczby godzin nauki języka pozwoliłoby na podwyższenie poziomu nauczania. W ten sposób można by nadrobić braki, tym bardziej, że w budżecie państwa są na to środki. Warto się zastanowić nad metodami, aby nauczanie w międzyszkolnych zespołach było bardziej efektywne.

Zdaniem Pana Grzegorza Kuprianowicza znikoma liczba uczniów uczących się w międzyszkolnych zespołach decyduje się na przystąpienie do egzaminu maturalnego z języka mniejszości.

Pan Mirosław Skórka zwrócił uwagę na brak zaplecza bibliotecznego, w tym dostępu do wymaganych lektur umożlwiające uczniom odpowiednie przygotowanie do egzaminu maturalnego. Dodała, iż w tym przypadku prośba o zakup skierowana do dyrektora szkoły i burmistrza dzielnicy Woli, z uwagi na brak środków, nie została zrealizowana.

Zdaniem przedstawiciela mniejszości ukraińskiej właściwe przygotowanie uczniów do egzaminu maturalnego uniemożliwia brak dostępu do materiałów diagnostycznych do języka ukraińskiego, które ukazują się nieregularnie.

Pani Grażyna Płoszajska w odniesieniu do wzmocnienia nauczania języka ukraińskiego w zespołach międzyszkolnych lub dobrowolności przystępowania do egzaminu maturalnego uczniów uczących się języka w zespołach międzyszkolnych – poinformowała, że z podobnymi problemami borykają się również uczniowie i nauczyciele w szkołach, gdzie nauczanie odbywa się w grupach międzyklasowych lub międzyoddziałowych. Zatem sprawa wymagałby większego zastanowienia, bowiem problem z przystępowaniem do egzaminu maturalnego mają nie tylko uczniowie z zespołów międzyszkolnych ale również uczniowie którzy uczą się w klasach łączonych. Zapytała stronę mniejszościową gdzie w większości przypadków zespoły międzyszkolne są zlokalizowane, czy przy szkołach, czy są połączone z nauką religii i są przy parafiach.

Pan Grzegorz Kuprianowicz poinformował, że formalnie każdy międzyszkolny zespół działa w ramach jakiejś szkoły, natomiast większość zespołów międzyszkolnych działa w siedzibach organizacji. Zajęcia lekcyjne odbywają się w świetlicach Związku Ukraińców w Polsce lub innych organizacji ukraińskich. Doprecyzował, że zgłaszany postulat dobrowolności zdawania egzaminu maturalnego nie tylko odnosił się do międzyszkolnych zespołów, ale również do międzyklasowych czy międzyoddziałowych zespołów.

Pani Grażyna Płoszajska poinformowała, że należałoby się zastanowić nad wprowadzeniem do rozporządzenia tożsamościowego odpowiedniego zapisu regulującego kwestie zespołów międzyszkolnych w taki sposób, aby nauczanie organizowane było dla uczniów jednego etapu tj. nie łączyć w jedną grupę uczniów szkoły podstawowej z uczniami liceum. Dodała, że wprowadzony zostanie przepis mówiący o możliwości korzystania z części subwencji na zakup wyposażenia dla bibliotek szkolnych w lektury i inne pomoce dydaktyczne do nauczania języka.

Zdaniem Pana Grzegorza Kuprianowicza jeden zapis w rozporządzeniu odnoszący się do zespołów międzyszkolnych nie reguluje kwestii ich funkcjonowania, zatem temat ten powinien podlegać dalszej i szerszej dyskusji. Zgłosił wątpliwość, czy jeśli nauczanie odbywa się w szkole, w której działa zespół międzyszkolnej, uczeń z innej szkoły może korzysta np. z biblioteki.

Punkt 6. Nauczanie języka ukraińskiego jako języka mniejszości narodowej (doradztwo metodyczne)

Pan Piotr Tyma zauważył, że postulat, który zakładał stworzenie etnofilologii by nauczyciele byli przygotowani do nauczania języka ukraińskiego jako języka mniejszości nie został zrealizowany.

W opinii Pana Grzegorza Kuprianowicza, w obecnym systemie, większość nauczycieli mniejszości ukraińskiej nie jest objęta systemem doskonalenia i wsparcia metodycznego, stąd postulat stworzenia centrum edukacji mniejszości, które obejmowałoby cały kraj i stwarzało propozycję programową czy metodyczną w skali ogólnopolskiej.

Z uwagi na pojawiający się wątek korespondencji prowadzonej pomiędzy MEN a społecznością ukraińską, Pan Dobiesław Rzemieniewski zwrócił się do przedstawicieli MEN, aby do następnego spotkania przygotować analizę wątpliwości zgłoszonych przez Pana Marka Syrnyka w piśmie z dnia 10 marca 2016 r., skierowanym do Departamentu Wyznań Religijnych oraz Mniejszości Narodowych i Etnicznych.

III Propozycje działań i rozwiązań – zalecenia

Pan Dobiesław Rzemieniewski poinformował, że w **pkt 1 Rozpoznanie potrzeb w zakresie doradztwa metodycznego** wskazane zostały konkretne województwa w których na konkretna liczbę etatów powinni zostać zatrudnieni doradcy metodyczni czy też konsultanci metodyczni. Pan Dobiesław Rzemieniewski poprosił, żeby na kolejne spotkanie MEN przekazało informację na ile te zapisy zostały zrealizowane.

W związku z tym, iż kompetencje kuratorów oświaty będą definiowane na nowo, Pan Dobiesław Rzemieniewski zaproponował, aby omówienie **pkt 2 Określenie kompetencji i zasad współpracy z organizacjami mniejszości ukraińskiej,** który dotyczył kompetencji kuratorów oświaty, nie analizować w sposób szczegółowy. Jednocześnie zwrócił się do przedstawicieli MEN, aby na następne spotkanie monitorujące zwrócili uwagę w jaki sposób kwestie zapisane w tym punkcie znajdują się w zakresie kompetencji kuratorów po zmianach które mają nastąpić.

W odniesieniu do omawianego punktu zdaniem Pana Grzegorza Kuprianowicza należałoby wzmocnić rolę organizacji mniejszości narodowych i etnicznych, która działa na rzecz nauczania.

Punkt 3 Marszałkowie jako organy prowadzące szkoły mniejszości ukraińskiej
Pan Andrzej Drozd na przykładzie szkoły podstawowej w Białym Borze, (która została przekazana przez gminę Biały Bór, ze względu na brak środków na jej dofinasowanie) zauważył, że marszałkowie powinni mieć możliwość prowadzenia wszystkich szkół. Jednoznacznie powinno być napisane, że szkoły mniejszościowe mogą być prowadzone przez organy wojewódzkie i wtedy będzie większy porządek.

Pan Dobiesław Rzemieniewski poinformował, że istnieje taka możliwość prawna.

Punkt 4 Program „Polsko-Ukraińska Wymiana Młodzieży"
Pani Lubomira Tchórz zaproponowała, aby podobną formę wprowadzić również dla nauczycieli. Dzięki temu nauczyciele mogliby wymieniać się doświadczeniami i podnosić swoje kwalifikacje.

Pan Dobiesław Rzemieniewski zgodnie ze wstępnymi założeniami zapytał zgromadzonych o kwestie, które nie zostały zawarte w *Strategii*, a która zdaniem przedstawicieli mniejszości ukraińskiej należałoby poruszyć w trakcie prac grupy monitorującej.

Pani Anna Hawrylczak-Małańczak zwróciła uwagę na problem minimalnej liczby uczniów w liceum oraz zagrożenia podczas naboru w związku z procesami demograficznymi.

Pana Dobiesław Rzemieniewski poinformował, że obecnie nowelizacja rozporządzenia tożsamościowego przewiduje zrównanie minimalnej liczby uczniów liceum do liczby uczniów szkoły podstawowej i gimnazjum, tj. liczby 7.

Pan Grzegorz Kuprianowicz zaproponował, aby podczas monitorowania *Strategii* omówić następujące tematy: współpraca z organizacjami mniejszości, funkcjonowanie samorządów, kwestie finansowania podręczników, zasady prowadzenia zajęć artystycznych, nauczanie geografii, olimpiada języka ukraińskiego, włączenie uczniów będących obywatelami Ukrainy, rozważenie powołania w strukturze MEN komórki zajmującej się szkolnictwem mniejszości, etnofilologii informatora, poradnika dotyczącego zasad organizowania nauczania języka mniejszości, dodatkowej subwencji na nauczanie języków mniejszości oraz międzyszkolnych zespołów nauczania, w tym braku możliwości wpływu rady rodziców na decyzje związane z funkcjonowaniem tej instytucji.

W związku z potrzebami remontowo-inwestycyjnymi szkół Pani Maria Olga Sycz zwróciła się z prośbą o stworzenie planu inwestycji.

Pan Dobiesław Rzemieniewski poinformował, że z uwagi na niewystarczające środki, na wniosek strony mniejszościowej KWRiMNiE, preferencje dotyczące przyznawania dotacji na inwestycje zapisane w zasadach przyznawania dotacji uległy zmianie, poprzez wykreślenie tej części zapisu, która odnosiła do jednostek samorządu terytorialnego jako organu prowadzącego szkoły w których prowadzone jest nauczanie języka mniejszości.

Pan Piotr Tyma zasugerował, aby środki na inwestycje poszukać w MEN.

Pan Dobiesław Rzemieniewski poinformował, że w MEN od 1999 roku, czyli od czasu przekazania finasowania szkół samorządom, takiej możliwości nie ma.

Pan Piotr Tyma nawiązał do problematyki która była zgłaszana przez wszystkie mniejszości a także przez ekspertów zajmujących się problematyką oświaty mniejszości tzn. zorganizowania na poziomie Ministerstwa konferencji obejmującej problematykę oświaty w językach mniejszości w Polsce.

Pan Dobiesław Rzemieniewski podziękował za postulaty, jednocześnie dodał, że kwestie zmian organizacyjnych w MEN, nauczania języka ukraińskiego obywateli Ukrainy oraz kwestia konferencji oświatowej, wykraczają poza zakres prac grupy monitorującej *Strategię*.

W trakcie dyskusji odnośnie ustalania terminu kolejnego spotkania brano pod uwagę prowadzone w MEN działania, których wyniki będą miały wpływ na oświatę mniejszości. W tym kontekście Pani Anna Michalak przypomniała, że debaty zakończą się w czerwcu, następnie prowadzone będzie ich podsumowanie, zatem najbliższy termin powinien zostać zakreślony po wakacjach. W ślad za sugestią Pani Grażyny Płoszajskiej, zachęciła uczestników do odwiedzania strony internetowej MEN oraz specjalnego portalu dotyczącego debat, gdzie zamieszczona jest informacja, że takie debaty mogą odbywać się w mniejszych środowiskach, tylko trzeba się zarejestrować i wpisywać swoje postulaty.

Pan Grzegorz Kuprianowicz zasugerował rozważenie zorganizowania przez MEN oddzielnej debaty na temat oświata mniejszości narodowych i etnicznych.

W porozumieniu obu stron ustalono, aby następne spotkanie monitorujące *Strategię rozwoju oświaty mniejszości ukraińskiej w Polsce* odbyło się na przełomie września i października 2016 r.

Pan Ołeksandr Pustowyj, powołując na list organizacji mniejszości ukraińskiej do Ministra Edukacji Narodowej (z 11 stycznia 2016 r.) i odpowiedź Ministerstwa (z 12 lutego 2016 r.), zasygnalizował problem niewystarczającej liczby godzin nauczania historii i kultury oraz geografii Ukrainy. Pan Ołeksandr Pustowyj uznał, że Ministerstwo, mimo zaproponowania mechanizmu, który w jego ocenie pozwoliłby na uniknięcie ewentualnego problemu z nadmiernym obciążeniem uczniów, nie wzięło go pod uwagę i wskazało, że problem ten uniemożliwia akceptację zgłoszonej propozycji. Nie zgadzając się z traktowaniem wspomnianych przedmiotów jako uzupełniających, Pan Ołeksandr Pustowyj zasugerował, aby to do organizacji mniejszości i rodziców należała decyzja dotycząca liczby godzin nauki historii, kultury i geografii Ukrainy. W jego opinii nauka historii, kultury i geografii jest tak samo ważna dla podtrzymywania i rozwoju tożsamości narodowej, jak nauka języka mniejszości.

Pan Dobiesław Rzemieniewski podziękował zgromadzonym za uwagę oraz konstruktywną dyskusję i zapowiedział następne spotkanie, które odbędzie się w roku 2016 na przełomie września i października.

Dobiesław Rzemieniewski

Naczelnik Wydziału
Mniejszości Narodowych i Etnicznych
DWRMNiE MSWiA